ANTIKVARIAT MATS REHNSTRÖM

NYHETSBREV 250
ÄLDRE VARIA
7 JANUARI 2015

Jakobsgatan 27 nb | Box 16394 | 103 27 Stockholm | tel 08-411 92 24 | fax 08-411 94 61
e-post: rehnstroem@svaf.se | www.matsrehnstroem.se
ÖPPET TORSDAGAR 15.00–18.30

DET ÄR NU elva år sedan antikvariatets första nyhetsbrev skickades ut i januari 2004 och inklusive detta har det hittills blivit 250 stycken. Det intresse som de väcker glädjer oss på antikvariatet och vi hoppas på många kontakter under 2015.

Dagens nyhetsbrev innehåller några viktiga verk av CARL JONAS LOVE ALMQUIST, ett fint bundet exemplar av CARL ULRIK BROOCMANS *Magasin för föräldrar och lärare*, CARL GYLLENBORGS *Swenska sprätthöken*, ett oskuret exemplar av KELLGRENS *Samlade skrifter* bundet av Helena Strömquist i fina pappband, LINNÉS *Skånska resa* respektive THUNBERGS *Resa* och SJÖBORGS *Samlingar för Nordens fornälskare* i ett exemplar där del I delvis är handkolorerat. Det avslutas med ett trevligt band signerat av GUSTAF SVALANDER, vilket omsluter VOSS dikt *Luise*.

God fortsättning på det nya året!

Med vänliga hälsningar,

MATS REHNSTRÖM

1. ALMQUIST, C. J. L. **Folkskrifter. Blandade ämnen. N:o. 1.** Arbetets ära. Sthlm, Elméns och Granbergs tryckeri, 1839. 8:o. 16 s. + ALMQUIST, C. J. L. **Folkskrifter. Blandade ämnen. N:o. 2.** Grimstahamns nybygge. Berättelse. Sthlm, Elméns och Granbergs tryckeri, 1839. 8:o. 36 s. + ALMQUIST, C. J. L. **Folkskrifter. Blandade ämnen. N.o 3.** Ryska minnet i Norrköping eller ryssarnes härjning i Swerige år 1719. Berättelse. Sthlm, Elméns och Granbergs tryckeri, 1839. 8:o. 48 s. + ALMQUIST, C. J. L. **Ladugårds-arrendet.** Berättelse. (8) Folkskrifter: blandade ämnen. Sthlm, Elméns och Granbergs tryckeri, 1840. 8:o. 35,(1) s. Samtida grönt halvsaffianbd med guldornerad rygg och grönstänkta snitt. Falsarna med lagade sprickor upptill och ryggen defekt allra överst. Enstaka småfläckar. I första arbetet liten fläck på titelbladet och tredje arbetet med en tråkig fläck nedtill i inre marginalen på s. 13-18. Med P. E. Bergfalks namnteckning. ⋆4000

Almquistiana 268 för ”Arbetets ära” som omtrycktes som tredje boken av ”Lifvets hjelp” i ”Törnrosens bok”, imperialoktavupplagans andra del. Almquistiana 273 för ”Grimstahamns nybygge” som förmodligen är andra upplagan. Almquistiana 278 för ”Ryska minnet i Norrköping”. Almquistiana 279 eller 280 för ”Ladugårds-arrendet”, detta exemplar har lydelsen ”psalmbok och evangeliibok” på s. 33. Samtliga arbeten utgivna i Uppsala av W. Lundeqvist. Ruben G:son Berg skriver i ”Svenskt biografiskt lexikon” apropå föreliggande Almquistarbeten: ”Religiöst social är den vackra förkunnelsen ’Arbetets ära’, och i samband med dessa arbeten stå de folkskrifter, varmed han 1838 inledde den svenska allmoge- och hembygdsskildringen. [...] ’Grimstahamns nybygge’ och ’Ladugårdsarrendet’ äro fyllda av direkt folkuppfostrande tendens, ett slags egnahemsnovellistik sjutti år före egnahemsrörelsens framträde. Dessa skildringar äro icke endast de första utan alltjämt bland de yppersta i sitt slag.” Uppsalaprofessorn Pehr Erik Bergfalk (1798-1890) var jurist och ekonom samt elev och vän till E. G. Geijer. Han hade fint bundna exemplar av många av Almquists arbeten.

2. (ALMQUIST, C. J. L.) **Det går an.** En tafla ur lifvet af författaren till Törnrosens bok. Sthlm, L. J. Hjerta, 1839. 12:o. 168 s. + (SNELLMAN, J. V.) **Det går an. En tafla ur lifvet. Fortsättning.** Sthlm, L. J. Hjerta, 1840. 12:o. (4),188 s. + (SILFVERSTOLPE, MALLA MONTGOMERY) **Månne det går an? Fortsättning af Det går an.** Uppsala, Leffler & Sebell, 1840. 8:o. (2),64 s. Ngt nött samtida hfrbd med blindpressad och guldornerad rygg samt blåstänkta snitt. obetydliga nagg överst på ryggen och stötta pärmhörn. En del bruksspår och sporadiska småfläckar, t.ex. i det första arbetet på s. 137-39. Liten pappersförlust i nedre marginalen på s. 103 i samma arbete. Bruntonad fuktfläck i övre yttre hörnet på s. 185-88 i det andra arbetet. Tredje arbetet ibland lite snävt skuret i yttermarginalen. Med samtida signatur ”J. H. af Gm”, sannolikt J. H. af Geijerstam, och diskret duplettmarkering i blyerts. ⋆8500

Almquistiana 231 för det första arbetet. Leijonhufvud & Brithelli Kvinnan inom svenska litteraturen s. 156 för det tredje. Första arbetet i andra upplagan som har ett nyskrivet förord. Första upplagan trycktes 1838 men makulerades och är endast känd i ett par exemplar. Inget har synts till på marknaden sedan Göteborgs universitetsbibliotek köpte ett på Carlanders auktion 1892. Snellmans fortsättning är den mest betydelsefulla följdskriften i ”Det går an”-debatten. Trycket är utformat på samma sätt som förlagan. Boken har sannolikt tillhört Johan Henrik af Geijerstam (1804-77), major i artilleriet, vars boksamling såldes efter tryckt förteckning i Stockholm 1858.

3. ARCKENHOLTZ, J. **Drotning Christinas arbeten och märkwärdigheter;** utgifne på fransyska [...], på swenska öfwersatte, kortare sammandragne och med tilökningar försedde af Carl Christoffer Gjörwell. I-II. Sthlm, Nyström & Stolpe, 1760. 4:o. 188 + 96 s. Läckert rött halvsaffianbd från första hälften av 1800-talet med guldornerad rygg och brun titeletikett av glättad papp. Minimala maskangrepp nedtill i falsarna. Sporadiska småfläckar. Med D. Silfverstolpes namnteckning, Carl G. U. Silfverstolpes vapenstpl på titelsidan och Christian Hammers exlibris. ⋆3500

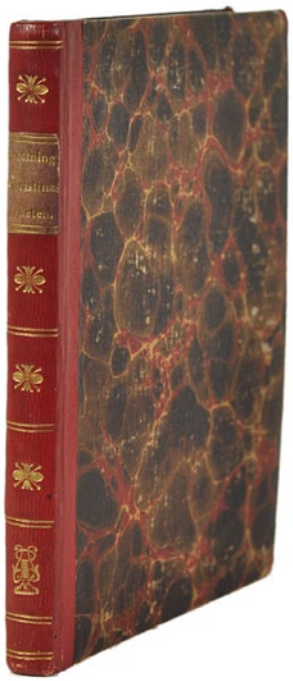

Warmholtz Bibliotheca historica Sueo-Gothica 4463. Gjörwell Förtekning 14. Allt som utkom p.g.a. ”andra mellankommande hinder”. Innehåller kortare texter av Kristina själv, diverse brev och källtexter. Tillökningarna består av brev från Karl x Gustav till Kristina rörande hans frieri till henne. Warmholtz omnämner även ett otryckt supplement till detta arbete som han sett i manuskript. Carl G. U. Silfverstolpe (1840-99) var verksam vid Riksarkivet och känd som utgivare av historiska handlingar. Kavalleriofficeren David Silfverstolpe (1793-1877) var hans far.

4. BLANCHE, A. **Banditen.** Berättelse. Norrköping, Östlund & Berling, 1848. 12:o. 496 s. Ljusbrunt hfrbd med upphöjda bind och rosa respektive gröna titeletiketter samt övre guldsnitt, övriga snitt stänkta (Bonniers bokbinderi). Ryggen lätt blekt och med liten sprickbildning överst i främre fals. Delvis lagerfläckig, mest i början, och ett antal små bläckfläckar i marginalerna. Ur Gerard Bonniers bibliotek. ⋆2000

Furuland Bibliografi över svenska skönlitterära häftesserier O:20. Ingick i ”Originalbibliothek i den sköna litteraturen”. Översattes till tyska 1852 och danska 1853. Enligt Meijers ”Literatur-lexikon” är det en av Blanches bästa romaner. Utspelar sig inledningsvis i Djursholm.

5. BONDE, G. **Sverige, under Ulrica Eleonora och Fredric I,** eller ifrån 1718 till 1751. Efter den, af framledne hans exellens, riks-rådet herr grefve Gustaf Bonde författade handskrift med ett tillägg om fredsunderhandlingarna i Åbo 1741-1742, af r.r. herr gr. H. Cedercreutz. Ett bihang till skriften: Tessin och Tessiniana. Sthlm, Ecksteinska tryckeriet, 1821. 8:o. (8),278 s. Trevligt men lätt nött samtida ljusbrunt hfrbd med guldornerad rygg, grön titeletikett av glättad papp och gula snitt. Ryggen obetydligt blekt och med några minimala fläckar. Pärmhörnen lite stötta. Delvis med spricka i främre innerfalsen. Ren inlaga. Med en reva i nedre marginalen på s. 165. Ur Nils Bonniers bibliotek. ⋆4000

Setterwall Svensk historisk bibliografi 3087. Denna upplaga utkom först med ett felaktigt titelblad där Cedercreutz angavs som författare. Misstaget rättades emellertid till och ett nytt titelblad trycktes liksom en medföljande rättelse. Delar av texten hade givits ut redan 1779, 1787 och 1795 under titeln ”Historiska uplysningar om tilståndet i Swerige under konung Fredric den förstes regering”.

6.

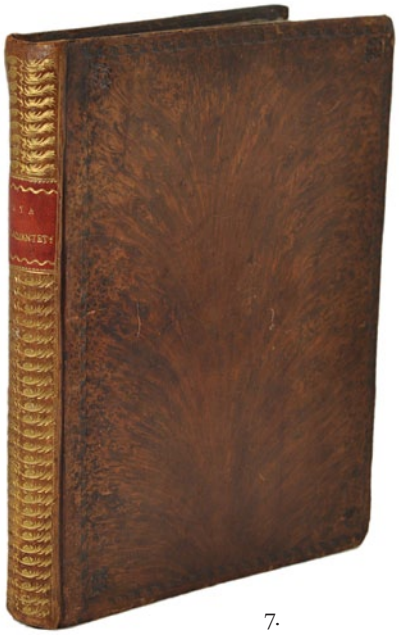

7.

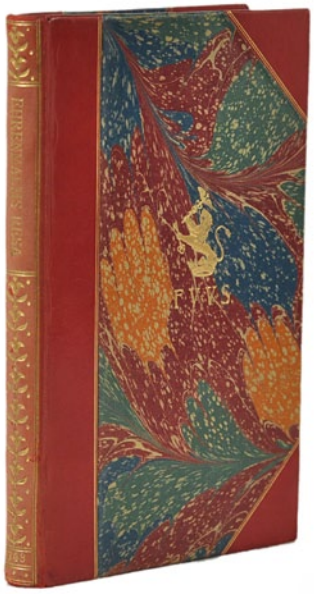

8.

6. BROOCMAN, C. U. **Magasin för föräldrar och lärare.** I-II. Utgifvet af C. U. Broocman. Sthlm, Elméns och Granbergs tryckeri respektive C. Delén, 1810-12. 8:o. (6),198 + (4),96,1-88,1-80,1-89,(1 blank,2) s. & 4 utvikbara tryckta tabeller. Fint samtida hfrbd med mycket rikt guldornerad rygg, titeletikett av glättad papp och gula snitt. Ytliga maskangrepp på pärmarna. Blyertsanteckning på försättsbladet. Bra inlaga med enstaka lager- och rostfläckar. Med Lorenz Gustaf Mittags guldpräglade pärmexlibris, Statens folkskoleseminariums biblioteksstplr och Gunnar Sandbergs namnteckning samt dennes anteckning att han ”räddade boken från soporna då seminariet lades ner 1968”. ⋆3750

Lundstedt Sveriges periodiska litteratur 393. Det sista bladet är en bokkatalog från Utters och Wiborgs bokhandel. Pedagogisk tidskrift som avslutas med en biografi över Carl Ulric Broocman som avled 1812. Innehåller uppsatser om bl.a. Lancastersystemet, Stockholms skolväsen, gymnastikens framsteg i Danmark, Gustafsbergs barnhus i Uddevalla och ”om ungdomens undervisning i natural-historien”. Carl Ulrik Broocman (1783-1812) var sin tids främsta svenska pedagog och hans tidskrift ”kan sägas bilda epok i det svenska undervisningsväsendets historia. Innehållet i denna den första svenska pedagogiska tidskriften spänner över hela skolans arbetsfält” enligt ”Svenskt biografiskt lexikon”. Lorenz Gustaf Mittag (1785-1857), kontraktsprost. Hans efterlämnade bibliotek utgjordes mest av teologiska arbeten men även klassisk litteratur på svenska, tyska och franska.

7. **Det nya testamentet,** på kongl. maj:ts nådigsta befallning, af dess till swenska bibeltolkningens öfwerseende i nåde förordnade committerade utgifwet. Strängnäs, C. E. Ekmarck, 1816. 4:o. (6),441,(1 blank,2) s. Stiligt samtida alrotsmarmorerat skinnbd med mycket rikt guldornerad rygg, röd titeletikett av marokäng och gula snitt. Smala blindpressade pärmbårder med hörnstämplar och kantdekor. Ren inlaga tryckt på blåtonat papper. Ett avrivet nedre yttre hörn på s. 201 och en gammal lagning i yttermarginalen på s. 376. En förvärvsanteckning på baksidan av försättsbladet skriven av Carl Sandström där det framgår att boken är köpt på H. Sederholms auktion. ⋆2000

Darlow & Moule Historical catalogue of the printed editions of holy scripture 8837. Provupplaga som ledde till fortsatt arbete i stället för en ny bibelutgåva. Bland kritikerna fanns J. O. Wallin. Det slutgiltiga resultatet dröjde till 1917! Bibelkommissionen hade tillsatts av Gustav III redan 1773.

8. EHRENMALM, A. **Resa igenom Wäster-Norrland til Åsehle lappmark,** anställd uti julii månad 1741. Med en geographisk charta aftagen wid samma tilfälle. Sthlm, P. Momma, 1743. 8:o. 144 s. & 1 utvikbar grav. karta.

Rött lackat hfrbd med rikt guldornerad rygg och rödstänkta snitt (Hedberg). Ryggen blekt. Lite snävt skuren i övre marginalen på sina håll. Enstaka lagerfläckar. Med Fredrik Vult von Steijerns guldpräglade pärmexlibris. ⋆7500

Bring Itineraria svecana 146. Hebbe Den svenska lantbrukslitteraturen 401. Warmholtz Bibliotheca historica Sueo-Gothica 284. Carli Ångermanlands bibliografi 1119. Marklund Övre Norrland i litteraturen 4234. Kartan ritades av Sam. Heusler och graverades av C. Bergquist. Arvid Ehrenmalm (1720-45) blev redan 1740 notarie vid Vetenskapsakademien. På akademiens program stod bl.a. att understödja resor i Sverige för att kartlägga landets tillgångar. Ehrenmalms resa var den första som företogs i detta syfte och på akademiens bekostnad. En av de pådrivande krafterna var Jacob Faggot, som även undertecknat rekommendationsskrivelsen på titelbladets baksida. Med på resan var även C. W. Cederhielm, en av Vetenskapsakademiens stiftare och tillika Ehrenmalms kusin. Reseskildringen översattes senare både till tyska, franska och engelska. Fredrik Vult von Steijern (1851-1919) var till en början musikrecensent på ”Dagens nyheter” men skaffade sig med hjälp av Rudolf Wall aktiemajoritet i tidningens bolag och efterträdde denne som chefredaktör och senare även som vd. Han skulle också komma att bli en av Strindbergs vänner och finansiärer. Vid sidan av arbetet på tidningen samlade Vult von Steijern böcker och skapade ”ett af de mest utvalda och gedigna privatbibliotek, som någonsin en svensk samlare hopbragt”, med bl.a. märkliga samlingar av Birgitta-, Goethe- och Wagnerlitteratur samt imponerande avdelningar svensk historia, topografi och vitterhet. Han var en flitig kund hos Gustaf Hedbergs bokbinderi.

9. EHRENSVÄRD, C. A. **Skrifter.** Strängnäs, C. E. Ekmarck, 1816. 8:o. (2),166 s. Ngt nött samtida enkelt gråpappbd med handskriven titeletikett och svagt rödstänkta snitt. Enstaka lagerfläckar och en del diskreta förstrykningar i blyerts. Med Johan August Hazelius beskurna namnteckning daterad på 1810-talet och ur Artur Hazelius bibliotek. ⋆1500

Innehåller: ”Resa til Italien 1780, 1781, 1782”, ”De fria konsters philosophi. MDCCLXXXII”, och ”Underdånigste promemoria til hans majestät konung Gustaf III”. Delarna är försedda med egna titelblad och samma tryckuppgifter som på det gemensamma titelbladet. Artur Hazelius far, Johan August Hazelius (1797-1871), sedermera generalmajor och journalist, umgicks i ungdomsåren med Almquist under de år han stod i förbindelse med den romantiska generationen i Uppsala. Fredrik Böök skriver, att ”denna ungdomsvänskap spelade utan tvivel en mycket stor roll för Johan August Hazelius, och dess verkningar sträcka sig ända fram till hans son Artur Hazelius och dennes livsverk.”

Swenska
Sprätthöken,
COMEDIE,
Uti 5. ACTER.
Är den Första som blifwit sammansatt på Swenska, och föreställd på Kongl. THEATREN i Stockholm in Oct. 1737.
STOCKHOLM, Tryckt uti thet Kongl. Tryckeriet, Hos Directeuren PET. MOMMA. 1740.

10. (GYLLENBORG, C.) **Swenska sprätthöken,** comedie, uti 5 acter. Är den första som blifwit sammansatt på swenska, och förestäld på Kongl. theatren i Stockholm in oct. 1737. Sthlm, Kongl. tryckeriet, 1740. 4:o. (4),122 s. Med träsnittsvinjett på titelsidan avbildande en ”sprätthök”. Häftad i samtida ngt nött stänkdekorerat pappomslag. Blåstänkta snitt. Bitvis lite småfläckig. Bra ex. från Olivehult. ⋆12500

Klemming Sveriges dramatiska litteratur s. 76. Verket trycktes i två varianter, detta är enligt Klemming den senare varianten. ”Swenska sprätthöken” räknas som den första svenskspråkiga komedin och den kritiserar bl.a. samtidens förkärlek för franskt galanteri och språk samtidigt som den passar på att ge några partipolitiska slängar. Klemming skriver om detta arbete att den i förordet nämnda ”Le françois à Londres” (av Boissy) ”är en långt aflägsen förebild, hvaraf endast en scen blifvit begagnad.”

11. HOLBERG, L. **Poema heroico-comicum,** angående den berömlige Peder Pårses hjelte-bedrifter, från danskan öfwersatt af E. Z. P. Sthlm, P. J. Nyström, 1750. 8:o. (12),276 s. & 2 grav. porträtt. + HOLBERG, L. von. **Sedolärande fabler,** med bifogade förklaringar. (Linköping), Biörckegrens enka, (1764). 8:o. (12),175 s. Ngt nött samtida hfrbd med upphöjda bind, rikt guldornerad rygg, brun titeletikett av glättad papp och röda snitt. Ryggskinnet hårt nött och ngt skadat nedtill och bakre ytterfalsen lite sprucken upp- och nedtill. Genomgående bra inlaga, men det andra arbetet har en del spegeltryck i början och några små bläckfläckar på s. 4-5. Bra ex. ⋆7500

Bibliotheca danica IV:230 respektive Ehrencron-Müller Bibliografi over Holbergs skrifter II, s. 101-05 för det första arbetet, vars danska original, "Peder Paars" utkom 1720. Bakom titelbladets initialer döljer sig översättaren Esaias Zacharias Plantin. Ehrencron-Müller Bibliografi over Holbergs skrifter I, s. 472-74 respektive Klingberg Kronologisk bibliografi över barn- och ungdomslitteratur utgiven i Sverige 1591-1839 1764:2 för det andra arbetet. Översatt av Johan Miklin. Denne har uteslutit ett antal fabler och ändrat i ett par andra. Det danska originalet "Moralske fabler" utkom 1751.

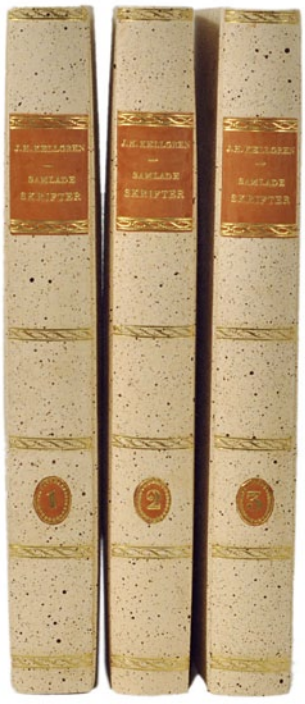

12. KELLGREN, J. H. **Samlade skrifter.** I-III. Sthlm, J. P. Lindh, 1796. 8:o. Grav. porträtt,(34),287 + (6),321 + (4),305,(2) s. Tre läckra stänkdekorerade benvita pappbd med guldornerade ryggar och bruna titeletiketter i skinn samt ovala nummerskyltar (Helena Strömquist). Oskurna inlagor. Enstaka små lagerfläckar. Litet hål med minimal textförlust på s. 144 i första delen och titelbladet med veck i tredje delen. Fint ex. ⋆9000

Klemming Sveriges dramatiska litteratur s. 136, 143, 135 och 124 för den i verket ingående dramatiken. 1800-02 utkom en andra upplaga och 1811 en tredje. Med en inledande biografi av Nils von Rosenstein. Gustaf Regnér och Kellgrens systerson Christ. Lengblom var tillsammans utgivare av verket. Porträttet är graverat av J. F. Martin efter Sergels medaljong.

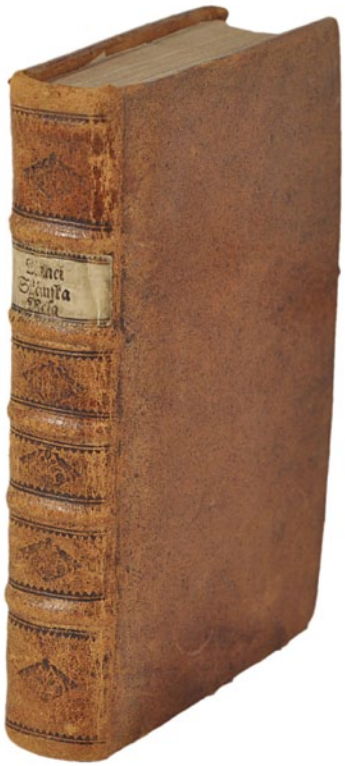

13. LINNÉ, C. von. **Skånska resa,** på höga öfwerhetens befallning förrättad år 1749. Med rön och anmärkningar uti oeconomien, naturalier, antiquiteter, seder, lefnads-sätt. Med tilhörige figurer. Sthlm, L. Salvius, 1751. 8:o. (10),xiv,434,(34) s. & 1 utvikbar grav. karta och 6 grav. plr. Med träsnittsillustrationer i texten. Titelbladet och s. (5) tryckt i rött och svart. Samtida stänkdekorerat skinnbd med upphöjda bind, oxiderad ryggdekor, titeletikett av pergament och stänkta snitt. Ryggen ngt blekt och ryggskinnet aningen uppruggat upptill. Gamla anteckningar på insidan av pärmarna och ett inklistrad urklipp från en bokkatalog på insidan av bakre pärmen. Liten bläckfläck på insidan av främre pärmen och försättsbladet. Genomgående bra inlaga men med några fläckar i övre marginalen och övre yttre hörn på s. 83-86 och sporadiskt därefter. Ett mindre hål i yttermarginalen på s. 77. Kartan har en gammal lagad reva. Med en oidentifierad gammal namnteckning och Seton of Ekolsunds graverade exlibris. Bra ex. ur Hjalmar Gustafssons bibliotek. ⋆28000

Bring Itineraria svecana 164. Soulsby A catalogue of the works of Linnæus 209. Cappelin Hvar finns Skåne beskrifvet s. 73. Utkom i tysk översättning 1756. Kartan och tre av planscherna signerade C. Bergqvist, varav en efter en förlaga av I. Gane. Sidan 26 som vanligt med ”Gödselen” i stället för ”Svedjor”. Varianterna uppkom av att Linné i förbigående berömde svedjebruket sådant han hade sett det bedrivas i Skåne. Linnés gode vän Carl Hårleman, som själv tagit avstånd från svedjebruket i sin ”Dag-bok”, råkade se några tidiga ark av Linnés resebeskrivning och uppmanade därefter Linné att inte ställa sig bakom ”det landsfördärfwande swedjandet”. En detalj kan tyckas, men Linné tog illa vid sig av Hårlemans kritik och han lät skriva en ny text om gödsel i stället och byta ut det ursprungliga bladet. Boksamlingen på Ekolsund påbörjades av Alexander Seton (1738-1814) född i Skottland och som adopterades av sin morbror George Seton och blev svensk adelsman 1785. Devisen på exlibriset betyder ”lyckan gör djerf”.

14. (OXENSTIERNA, J. G.) **Skördarne.** Poëme i nio sånger. Sthlm, J. P. Lindh, 1796. 8:o. (20),190,(1 blank,1) s. Läckert lindblomsgrönt sidenbd med benvit titeletikett och oskurna men försiktigt putsade snitt (Johanna Röjgård). Ren inlaga med några obetydliga små lagerfläckar. ⋆2800

Med en tryckt dedikation till G. F. Gyllenborg som var författarens morbror. Johan Gabriel Oxenstiernas (1750-1818) mest berömda arbete och med motiv från Skenäs i Södermanland.

15. POPPE, J. H. M. von. **Den fullkomlige papp-arbetaren** eller fullständig undervisning så väl för enklare som konst-arbeten i papp, papiermaché, papper &c. För idkare af denna konst och öfriga teckniska konstens vänner, från de bästa utländska skrifter i dessa ämnen bearbetad. Med figurritningar. Nyköping, C. H. Des Réaux, 1845. 12:o. 160 s. & 4 litograferade plr, varav 3 utvikbara. + SCHMIDT, J. A. F. **Handledning i trädgårds-skötseln,** lämpad isynnerhet för smärre trädgårdar, samt blommors och fruktväxters uppdragning på terasser, i rum och fönster. För blomsterälskare bearbetad efter 4:de upplagan af "Der kleine Hausgärtner". Med en planch. Nyköping, C. H. Des Réaux, 1841. 12:o. 59,(1 blank),1-105,(5) s. & 1 litograferad plansch. Ngt nött samtida hfrbd med guldornerad rygg och grönsprängda snitt. Lite stötta pärmhörn. Planschen i det sista arbetet med en fuktfläck. Bra ex. ⋆3000

Hebbe Den svenska lantbrukslitteraturen 1612 för det andra arbetet av vilket en andra utökad upplaga utkom 1849. Avslutas med en alfabetiskt uppställd blomsterförteckning från "Acalypha" till "Ärenpris".

16. (RUDBECK, O.) **Boråsiade,** poeme i fyra sånger. Sthlm, H. Fougt, 1776. 4:o. (4),35 s. Elegant vinrött lackat hfrbd med upphöjda bind, rikt guldornerad rygg och övre guldsnitt (Hedberg). Ryggen ngt blekt och med minimal skada vid titelfältet. Med enstaka småfläckar och delvis med svaga fingerfläckar i hörnen. Med Gustaf Bernströms guldpressade pärmexlibris. ⋆3750

Bibliotheca Rudbeckiana 1512. Nya upplagor utkom 1783, 1820, 1833-34 etc. Dikten, som även översattes till danska, är ett komiskt epos som inspirerats av Hofmanska upproret i Västergötland 1766 och boråsarnas försvar mot Hofmans bondehär. Schück skriver i sin litteraturhistoria att "det, som särskilt tyckes hava roat Rudbeck, var det martialiska lynnet hos boråsarna" och menar att poemet "onekligen är en bland de bäst lyckade dikter, som finnas från denna tid". Olof Rudbeck den yngste (1750-77) var kanslist i Riksarkivet och sonsons son till "Atlanticans" författare. Han skrev "Boråsiaden" som sjuttonåring, men omarbetade den av politiska skäl före utgivningen 1776.

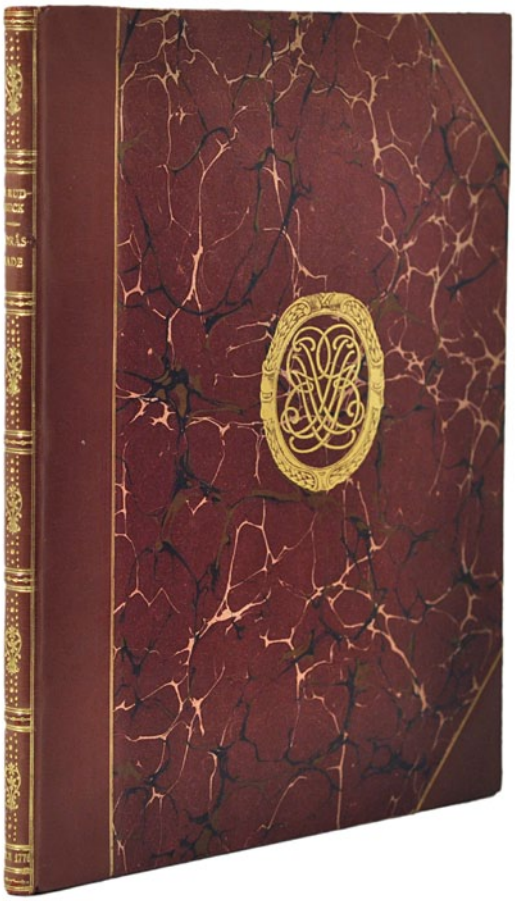

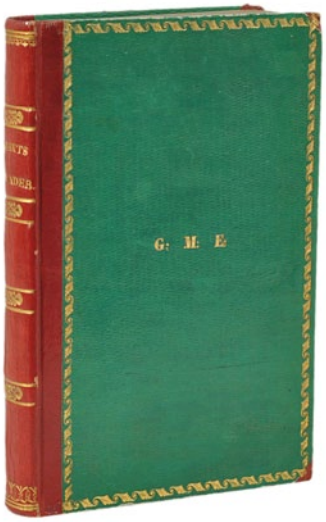

17. SCHMALTZ, M. F. **Andakts-stunder för ynglingar och jungfrur,** som erna begå den hel. nattvarden. En confirmatons-gåfwa och uppmuntran till huslig andakt. Öfversättning af Paul Fredrik Watz. Uppsala, Palmblad & c., 1834. Liten 8:o. Front,(4),264 s. Läckert rött samtida saffianbd med guldornerad rygg och blåstänkta snitt. Gröna glättade pärmsidor med guldpräglade pärmbårder. Tryckt på blåtonat papper. Titelbladet och det följande registerbladet med gamla lagningar i inre marginalen. Fuktränder i nedre marginalen på s. 49-58 och snävt skuren i övre marginalen på s. 226-32 med förlust av pagineringen på s. 227. Felbunden så att sidorna 225-32 blivit insatta på fel ställe. Med G. M. Enbergs namnteckning och dennes guldpräglade initialer på främre pärmen och årtalet 1835 på den bakre. ⋆900

Andra svenska upplagan utkom 1837 och en tredje 1845. Detta är den första.

18. SJÖBORG, N. H. **Samlingar för Nordens fornälskare,** innehållande inskrifter, figurer, ruiner, verktyg, högar och stensättningar i Sverige och Norrige, med plancher. I-III. Sthlm, F. B. Nestius, 1822 respektive J. Hörberg, 1824-30. Stor 4:o. (12),140 s. & 2 handkolorerade grav. plr & 43 delvis handkolorerade litograferade plr, varav 7 utvikbara + litograferat titelblad,(10),204 s. & 46 litograferade plr numrerade 1-60 + litograferad front,(8),191 s. & 49 litograferade plr numrerade 1-60. Tre samtida ganska nötta alrotsmarmorerade skinnbd med lite avvikande rikt guldornerade ryggar, bruna titeletiketter, gröna nummerskyltar och gula snitt. Den tredje delen med röd titeletikett och grön nummerskylt och med en mindre skada upptill på ryggen. Ryggarna blekta. Ett minimalt maskhål i främre yttre falsen i första bandet. Del I har en gammal anteckning i övre hörnet på frontespisplanschen och med mindre bläckfläckar i texten på s. 59-60 samt en del hål i marginalerna på grund av pappersförtunning, t.ex. på s. 81 i nedre yttre hörnet. I den andra och tredje delen är planscherna tämligen lagerfläckiga. Med Elin Nyströms namnteckningar och en här och var återkommande stpl, ”N”. Ur Hjalmar Gustafssons bibliotek. ⋆8000

Montelius 35 nämner inte de båda graverade extraplanscherna. De föreställer båda Salebystenen vid Dagsnäs. Den ena är graverad av Elias Martin (Frölich 109) och har fått mycket fin kolorering. Endast ett fåtal ex. av boken handkolorerades och oftast enbart första delen. Titelbladet i del II och frontespisen i del III signerade C. Müller. Verket innehåller bland annat en del avbildningar av Tycho Brahes anläggningar på Ven. Historikern Nils Henric Sjöborg (1767-1838) blev professor i Lund 1799. Genom Lars von Engeströms förordnande utnämndes han 1814 till en sorts antikvitetsintendent för hela riket, med uppgift att resa runt i landet och inventera och granska fornlämningar. När förordnandet gick ut 1816, omvandlades det till tjänstledighet på livstid. Sten Lindroth skriver om föreliggande verk: ”För att finansiera utgivningen lyckades Sjöborg uppbåda ett s.k. Archäologiskt

sällskap med kronprins Oscar och andra mecenater i spetsen. De slösade sin välvilja på ett ovärdigt föremål, Sjöborgs Samlingar var hopplöst efter sin tid. De tre banden innehåller ett brokigt sortiment oordnade planscher av medelmåttig kvalitet jämte inledande text och bildbeskrivningar – runstenar, gravkummel och hällristningar varvade med kyrkoruiner, dopfuntar och andra medeltida kvarlevor, därtill en egyptisk mumie. Sjöborg var till typen en samlare utan ledande idéer, och hans bilderbok har närmast kuriosakabinettets prägel".

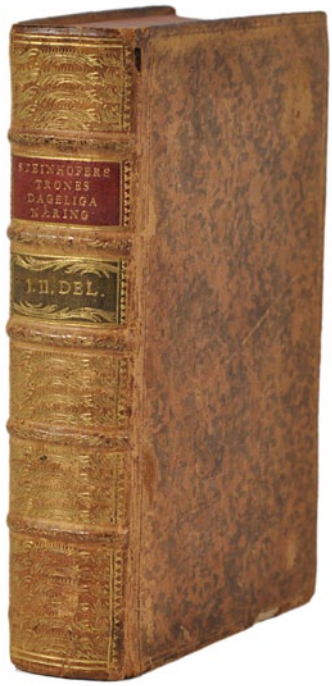

19. STEINHOFER, F. C. **Trones dageliga näring af Jesu kännedom,** i anledning af de wigtigare witnesbörden uti epistelen til de ebräer, genom kårta tal föreställd församlingen i Ebersdorf, på des wanliga samlings-timar, från början af år 1743. I-II. Öfwersättning. Sthlm, P. Hesselberg, 1783. 8:o. (14),367 + (12),292 s. Samtida vackert men ngt nött marmorerat skinnbd med upphöjda bind, mycket rikt guldornerad rygg, röd titeletikett och grön nummerskylt, båda i marokäng, samt röda snitt. En del små maskhål i falsarna och även några smärre maskangrepp på pärmarna. Ren inlaga. Titelsidan med initialerna "W A C" daterade 1846. Ur Nils Bonniers bibliotek. Sannolikt saknas ett smutstitelblad eller dedikationsblad i del I. ⋆1150

Översatt av Olof Strandberg. Författaren (1706-61) var teolog och pietist från Würtemberg.

20. TERLON, (H. de). **Memoires du chevalier de Terlon.** Pour rendre compte au roy, de ses négociations, depuis l'année 1656 jusqu'en 1661. Tome premier. Suivant la copie imprimée a Paris chez Louis Billaine 1682. 12:o. 181 s. + TERLON, (H. de). **Memoires du chevalier de Terlon.** Pour rendre compte au roy, de ses négociations, depuis l'année 1656 jusqu'en 1661. Tome seconde. Paris, C. Barbin, 1681. 12:o. 183-359 s. Gråmarmorerat pappbd från ca 1800 med brun titeletikett och svart nummerskylt. Ryggen med en del ytliga skador, framförallt nedtill. Genomgående fuktfläck i övre marginalen och nedtill i den inre på s. 146-94. Dessa fuktfläckar expanderar mot slutet. Med kraftig rostfläck i nedre yttre hörnet på s. 133-40. Med Nils Sjöbergs exlibris. ⋆4000

Warmholtz Bibliotheca historica Sueo-Gothica 8394, som tror att omtrycket av första delen gjordes i Holland. Originalet utkom 1681. Hugues de Terlon var fransk diplomat stationerad i Sverige och senare i Danmark. Han följde med Karl X Gustav till Polen, var med på tåget över Stora Bält och var en av medlarna som undertecknade freden i Roskilde. Hans memoarer har av senare forskning visat sig vara högst otillförlitliga.

21. TESSIN, C. G. **Fullständig. Samling. Af. Salig. Herr. Riksrådet. &c. &c. Gref. Carl. Gustaf. Tessins. Arbeten.** I. Swenska. Stenstylen. Uppsala, J. Edman, 1771. 8:o. 168,(8) s. Lätt nött nära samtida marmorerat pappbd med handskriven titeletikett och rödstänkta snitt. Titeletiketten lite naggad i ena nedre hörnet. Ren inlaga. Trevligt ex. ur Artur Hazelius bibliotek och med dennes diskreta notering att han förvärvat boken i november 1866. ⋆2250

Det sista bladet är en förteckning på några av Edmans förlagsartiklar. Idén till en svensk stenstil fick Tessin när han 1749 planerade dekoreringen av det nyinköpta Åkerö. I skriften "Några. Hastiga. Försök." (1750) presenterar han för första gången ett urval av sina stenstilar, dels av ordspråkskaraktär, dels i form av inskriptioner tänkta för officiella byggnader, ämbetsverk etc. I föreliggande postumt utgivna samling är även senare tillfällighetsvers medtagen, bl.a. gravskrifter över Carl Hårleman, Jonas Alströmer och inte mindre än fyra gravskrifter över Tessin själv.

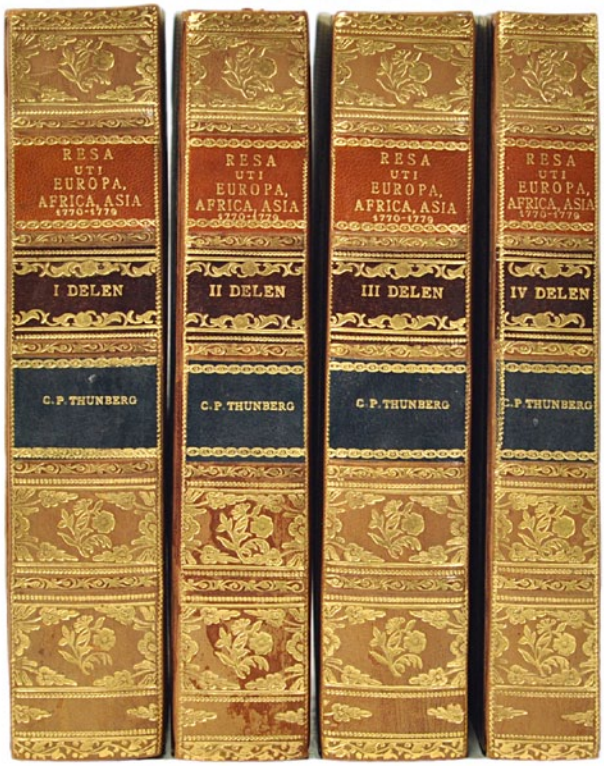

22. THUNBERG, C. P. **Resa uti Europa, Africa, Asia, förrättad åren 1770-1779.** I-IV. Uppsala, J. Edman, 1788-91 respektive J. Ednans [sic!] enka, 1793. 8:o. (26),389,(1) s. & 2 grav. plr, varav 1 utvikbar. Med 1 inklistrad grav. vinjett + (32),384 s. & 4 utvikbara grav. plr + (14),286,289-389,400-14 + (36),285,288-341 s. & 4 utvikbara grav. plr. Fyra stiliga hfrbd med rikt guldornerade ryggar, ljusbruna, mörkbruna och gröna titeletiketter respektive nummerskyltar (I. Forsbergs bokbinderi, Stockholm). Rödstänkta snitt. Ryggarna lätt blekta och andra volymen med några fläckar nedtill på ryggen. I första delen en del revor i övre marginalen på s. 177-83 och även mindre hål med små textförluster på s. 189-93 och 215. Den andra delen har några enstaka lagerfläckar och en reva med en pappersförlust i yttermarginalen på s. 235 och även en reva i yttermarginalen på s. 239. En fläck i texten på s. 94 i den tredje delen och den sista delen är lätt lagerfläckig. Med en liten etikett med namnet "Rönnow" liksom ett litet rött lacksigill med initialerna "J L" på titelbladet till del III. Lars Bergquists namnteckning daterad 1998. Trevlig svit. ⋆25000

Första delen innehåller "resan til södra Europa och Goda hoppets udde i Africa, åren 1770, 1771, 1772, 1773", andra delen "tvänne långa resor inåt södra Africas hörn, och sedan til ön Java, åren 1773, 1774, 1775", tredje delen "resan til och uti kejsaredömet Japan, åren 1775 och 1776" och fjärde delen "resan uti kejsaredömet Japan, på Java och Ceilon samt hemresan". I del III upptas s. 296-353 av en svensk-japansk ordlista.

23. WALLERIUS, J. G. **Hydrologia, eller wattu-riket, indelt och beskrifvit,** jämte anledning til vattuprofvers anställande. Sthlm, L. Salvius, 1748. 8:o. (18),134 s. & 1 utvikbar grav. plansch. Titelsidan tryckt i rött och svart. Nött samtida hfrbd med upphöjda bind, sparsamt guldornerad rygg, röd titeletikett av marokäng och stänkta snitt. Skinnet naggat och bortnött upp- och nedtill på ryggen. En gammal biblioteksetikett upptill på ryggen. Bläcknumrering upptill på titelsidan. Några gultonade fläckar på s. 1-7 och fuktränder i nedre marginalen och in i texten på s. 110-20. Med de guldpräglade initialerna "D: D: G:" på främre pärmen, Frans Kochs stplr och svartstämplade pärmexlibris som är applicerat över det föregående, svårlästa överstrukna initialer och dateringen Uppsala den 1 november 1809, P. Axenborgs namnteckning och Allmänna läroverkets i Eskilstuna stplr. ⋆3500

F.K. Bibliotheca Walleriana 12188. I detta arbete försöker Wallerius utöka naturens tre riken med ett fjärde, vatturiket, som delas in efter samma mönster som tidigare tillämpats på djur-, växt- och mineralriket. Man lär sig bl.a. att i släktet ”stående jordvatten” skilja mellan arterna pussvatten och träskvatten, att släktet is kan indelas i våris och höstis etc. Året före publiceringen av ”Hydrologia” hade Wallerius utgivit sin ”Mineralogia, eller mineralriket”, som räknas som ”den första kompletta, strängt systematiska mineralogin över huvud” (Lindroth). Även ”Hydrologia” får väl anses som ett pionjärarbete i sitt slag, men till skillnad från ”Mineralogia” har den inte fått några efterföljare. Den står ensam som ett monument över hur det kunde se ut när det wolffianska och linneanska systematiseringstvånget drevs in absurdum.

FRANSKOCH*

24. [Vetenskapssocieteten] **Kongl. maj:ts nådige resolution uppå riksrådets/ præsidentens, academiæ cantzlerns och præsidis illustris wid den i Upsala inrättade societas literaria och scientiarum, wälborne grefwe Arwed Horns inlefwererade underdånige memorial.** Gifwen Stockholm i råd-cammaren den 11 novembris 1728. (Sthlm), Kongl. tryckeriet hos J. H. Werner, 1729. 4:o. (8) s. Marmorerat pappbd med svart titeletikett. Oskuren inlaga. Första bladet med lagning i övre marginalen. ⋆1750

Vetenskapssocieten hade funnits i Uppsala sedan 1710 under olika namn, men vann en klart bättre ställning när Arvid Horn valdes till preses illustris 1728. Med denna resolution stadfästes Vetenskapssocietens statuter och dess namn ändrades slutgiltigt till Societate regia literaria et scientiarum och fick därmed kungligt beskydd. Några år senare bekostade societeten Carl von Linnés resa till Lappland.

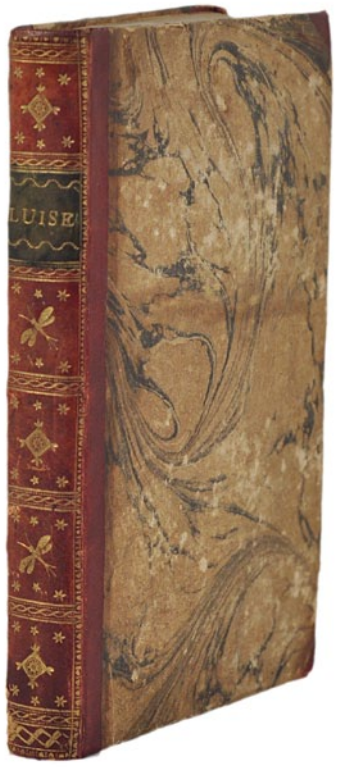

25. VOSS, J. H. **Luise.** Ein lændliches Gedicht in drei Idyllen. Zweite Auflage mit neuen Kupfern. Berlin, J. G. Langhoff, 1798. 8:o. Grav. titelblad, 228 s. & 3 grav. plr. Lätt nött men läckert rött samtida hfrbd med guldornerad rygg innehållande trollsländor i två av fälten och grön titeletikett samt gula snitt. Bandet stämpelsignerat G. Svalander i Stockholm. Skrapskada nederst i bakre ytterfalsen. Delvis bruntonad inlaga på tjockt papper med enstaka fläckar. Planscherna vid s. 77 och 120 hårt fläckade i marginalerna. Liten stukning och fläck i övre marginalen på s. 212-17. På pärmens insida en liten röd lackrest och släkten Nisbeths vapenexlibris med devisen ”Fide et manu”. ⋆2800

Utgiven i Königsberg av Friedrich Nicolovius. Planscherna efter Chodowiecki. Den första planschen sitter som frontespis. Utkom första gången i bokform 1795. Gustaf Svalander (1774-1811) blev med ett nödrop antagen som bokbindarmästare i Stockholm 1799.